

zdrojů snižování úmrtnosti na nádorová onemocnění a zlepšování kvality života onkologických pacientů.

V léčbě solidních tumorů rozhodující roli stále hraje adekvátní chirurgický výkon. Z nechirurgických metod onkologické léčby má zásadní význam radioterapie a chemoterapie. Do budoucna lze očekávat slibné výsledky od překotně se rozvíjející biologické léčby.

Radioterapie je léčbou lokoregionální, chemoterapie je léčbou systémovou, umožňující zasáhnout primární nádor, jeho regionální šíření i vzdálenou diseminaci. Některá cytostatika aplikovaná současně s radioterapií potencují protinádorový efekt ionizujícího záření. Toto zjištění spolu se zavedením méně toxických cytostatik s významným radiosenzibilizačním účinkem vedlo od 80. let 20. století k rychlému vývoji konkomitantní chemoradioterapie, která u řady nádorů zlepšila jejich kurabilitu, u jiných umožnila vyléčení se zachováním funkčního orgánu, bez nutnosti mutilujícího chirurgického výkonu.

Monografie doc. Pavla Šlampy a spoluautorů na 167 stránkách poskytuje čtenáři ucelený a logicky uspořádaný přehled o principech a klinickém využití konkomitantní chemoradioterapie. V obecné části se autoři zabývají interakcemi ionizujícího záření a cytostatik a teoriemi, které se pokoušejí vysvětlit potenciaci účinku radioterapie chemoterapií. Pozornost je věnována dopadu konkomitantní chemoradioterapie na radiobiologii nádorů i zdravých tkání, se zvláštním zřetelem na akutní i pozdní toxicitu, která je výraznější v porovnání s konvenční samostatnou radioterapií a je daná vyšší protinádorový efekt. V klinické praxi se užívají nejen látky, které zvyšují efekt záření na nádorovou tkáň, ale také látky, které selektivně chrání zdravé tkáně před vedlejšími účinky záření. Radioprotektivum je v monografii věnována speciální kapitola.

V další části se autoři podrobně věnují jednotlivým látkám s radiopotenciačním účinkem, mechanismu jejich působení, farmakologii a vedlejším efektům. Speciální část monografie rozebírá indikace chemoradio-

terapie u jednotlivých nádorových onemocnění, používaná schémata, dávkování, výsledky a toxicitu. Tento díl monografie je nejrozsáhlejší, je zpracován podle principu medicíny založené na důkazech, s vyčerpávajícím množstvím odkazů na studie a publikované práce.

Konkomitantní chemoradioterapie se stala významným mezníkem v onkologii. Problematika je natolik závažná, že je dobře, že stala tématem samostatné monografie. Autorům se podařilo připravit pro čtenáře knihu odborně fundovanou, přitom čtivou, přehlednou a snadno využitelnou pro klinickou praxi. Lze ji plně doporučit ke studiu nejen radiačním a klinickým onkologům, ale všem lékařům, kteří léčí onkologické pacienty.

*doc. MUDr. Jiří Petera, Ph.D.
předseda Společnosti radiační
onkologie, biologie a fyziky ČLS JEP
Klinika onkologie a radioterapie
LF UK a FN
www.fnhk.cz
e-mail: petera@fnhk.cz*

Doručeno do redakce: 4. 1. 2006

Prokeš J et al. Základy toxikologie. Obecná toxikologie a ekotoxikologie. Praha: Galén a Karolinum 2005. 248 stran. ISBN 80-7262-301-X (Galén), 80-246-1086-X (Karolinum).

Autorský kolektív pod vedením nestora toxikologie doc. RNDr. PhMr. Jaroslava Prokeše tvoří poprední českí odborníci z oblasti toxikologie, farmakologie, kriminologie, soudního lékařstva a životního prostředí. Cílovou skupinou rozsahom nie veľkého diela (248 strán) sú poslucháči druhého ročníka medicíny, ktorí tak majú príležitosť v rámci samostatného študijného odboru čerpať informácie o širokom spektre všeobecnej toxikológie vrátane ekotoxikológie. Už po prečítaní obsahu je ale zrejmé, že publikácia prináša cenné informá-

cie pre široký okruh odborníkov, keď si uvedomíme, že tu nájdeme kapitoly venované aj priemyslovej a vojenskej toxikológii, súdnej chémii, toxikologickej analýze, drogám i toxikologickým štúdiám.

Úvodnú kapitolu tvorí prehľadne usporiadaný popis osudu noxy od vstupu do organizmu až po vylučovanie, vrátane ilustráciami vhodne doplnené základné pojmy ako sú dávka, účinok, kumulácia, eliminácia.

V nasledujúcej kapitole sú pomerne podrobne definované toxikologické a biologické vlastnosti prvkov

a anorganických zlúčenín, ktoré sú zoradené podľa polohy v periodickej sústave prvkov od vodíka v prvej skupine až po platínu v ôsmej. Vo väčšine prípadov, kde je to známe, je uvedený aj mechanizmus toxického účinku a denná potreba pre človeka.

V ďalšej kapitole, dokumentovanej aj štrukturálnymi vzorcami, autori stručne prezentujú toxický profil hlavných predstaviteľov jednotlivých liekových skupín (lieky pôsobiace na centrálny a vegetatívny nervový systém, antihistaminiká, lokálne anestetiká, kardiotoniká, antiseptiká a de-

zinficienciá, chemoterapeutiká, anti-biotiká, cytostatiká a stručne aj vitamíny. V odstavci venovanom analgetikám sa údaj o hepatotoxicite (125 mg pre dospelého) dnes najčastejšie používaného preparátu paracetamolu určite myslí dávka prepočítaná na kilogram hmotnosti (častejšie sa udáva 150 mg/kg) a nie celková dávka.

V časti venovanej priemyselovej toxikológii, ktorá dnes predstavuje samostatný medicínsky odbor, autori sa venovali hlavne problematike alifatických, aromatických a chlórovaných uhľovodíkov. Samostatnú kapitolu venovali vysokostabilným polychlórovaným bifenylom (PCB) a ich prieniku do životného prostredia.

V krátkej kapitole o veterinárnej a potravinárskej toxikológii zaujme popri známej problematike dusíkatých hnojív a pesticídov (vrátane už historického perzistujúceho DDT) aj „chutná karcinogénna strava“ (smaženie, grilovanie) a mysteriózny „syndróm čínskych reštaurácií“ (alergia na glutaman sodný).

V úvode prezentovanú predstavu autorov, že publikácia sa bude „skôr dotýkať“ než pokrývať väčšinu kapitoly toxikológie, dokumentujú stručné kapitoly toxikológie prírodných produktov (bakteriálne, rastlinné a živočíšne toxíny), toxikologickej

analýzy, súdnej chémie a metabolizmu toxických zlúčenín (prehľadná tabuľka).

Pomerne veľký priestor autori venovali dnes modernému hraničnému odboru medzi toxikológiou a ekológiou – ekotoxikológii. Popri cenných informáciách o znečisťujúcich látkach ovzdušia, vôd a pôdy je tu aj prehľad dostupných informačných zdrojov týkajúcich sa životného prostredia (webové stránky).

Za veľmi originálny prístup považujem výstižný, abecedne zoradený „slovník“ základných termínov z oblasti ochrany životného prostredia definujúci široký diapazón situácií pri hodnotení podmienok existencie živých organizmov (vrátane človeka).

Vojenské konflikty a medzinárodný terorizmus vhodne reflektuje kapitola venovaná vojenskej toxikológii otravných látok (organofosfáty, karbamáty, dusivé látky, dráždivé a pľuzgierotvorné látky) vrátane obranných látok pri likvidácii teroristov (calmative). Popri základných informáciách o jednotlivých látkach tu nájdeme aj zaujímavý historický úvod a princípy liečby (pri organofosfátoch antidotum PAM je mylne definované ako najjednoduchší organofosfát).

Kapitola venovaná drogám pokrýva široký okruh drog, prekurzorov a po-

mocných chemických látok zneužívaných v ČR a na celom svete, vrátane dnes podceňovanej najčastejšej drogy – alkoholu. Kapitola je aktuálne doplnená o informácie o medzinárodných organizáciách na potlačenie (podľa autorov zatiaľ neúspešne) nezákonnej výroby a obchodu s omamnými a psychotropnými látkami.

Publikáciu uzatvára prehľad krátkodobých a dlhodobých toxikologických štúdií na laboratórnych zvieratách.

Publikácia je síce určená predovšetkým poslucháčom medicíny, ovšem kapitoly o všeobecnej toxikológii a ekotoxikológii by mali byť „guidelines“ v práci všetkých ľudí podieľajúcich sa na materiálnom rozvoji ľudstva, ktorí, slovami hlavného autora, musia byť vzdelaní, inteligentní, pracovití a predovšetkým charaktérní, aby sa zastavil zhoršujúci zdravotný trend a kvalita životného prostredia.

doc. MUDr. Igor Batora, Ph.D.

*prednosta Kliniky pracovného
lekárstva a toxikológie LF UK*

www.fnsnpba.sk

Slovenská republika

e-mail: igor.batora@kramare.fnsnpba.sk

Doručeno do redakce: 8. 1. 2006

Boehmeke T, Doliva R. Pocket Atlas of Echokardiography. Stuttgart: Thieme Stuttgart 2006. 225 stran. ISBN 3-13-14241-0.

Od svého vzniku před 40 lety se echokardiografie stala jednou z nejpřínosnějších a nejpoužívanějších vyšetřovacích metod v kardiologii. Široká dostupnost v současné době je dána jak rozvojem a zlevněním echokardiografických přístrojů, tak nárůstem počtu lékařů, kteří jsou schopni toto vyšetření provádět. K tomuto trendu jistě přispívá i množství kvalitní zahraniční i české odborné literatury,

kam patří i publikace Pocket Atlas of Echocardiography autorů Thomase Boehmeke a Ralfa Doliva. Těžištěm publikace, jak název napovídá, je obrazová dokumentace. Obsah je rozdělen do 3 základních kapitol: Vyšetření, M-mode a dopplerovská měření a Patologické srdeční nálezy. Čtenáře knížka přímočaře a názorně vede od úplných základů, tj. vysvětlením jednotlivých vyšetřovacích přístupů

a projekcí s popisem zobrazených struktur. Následuje kapitola o M-modu a dopplerovském vyšetření, kde je vysvětlen princip metody a možnosti využití se zobrazením fyziologických nálezů v obvykle vyšetřovaných místech. Třetí a nejrozsáhlejší částí je popis jednotlivých patologických nálezů. Tato část je systematicky řazená a pokrývá celé spektrum patologií, se kterými se běžně, ale